

A MAGYAR IFJÚSÁG OKTATÁSA

Irta: Kővágó László

Körülbelül negyvenezer magyar iskolaköteles neveléséről, oktatásáról kell beszélnünk, amikor ezt a kérdést felvetjük. Ennyi a magyar iskolakötelesek száma, akik az elemi iskolában, progimnáziumban és a gimnázium alsó osztályaiban tanulnak. Ezenfelül ide tartozik a gimnázium felső osztályaiban, valamint a tanítóképzőben tanuló magyar ifjúság kérdése is.

Milyen is az oktatás terén a helyzet a tervgazdálkodás második évében? Milyen körülmények közt tanul ifjúságunk, kikre van bízva oktatásuk?

Tervszerűen és gyorsan haladunk az egységes, demokratikus iskola megvalósítása felé. A múlt bonyolult iskolarendszere mindinkább a múlté lesz, s napról napra világosabban bontakozik ki az egységes, mindenki részére a gyakorlatban is hozzáférhető iskolarendszer, ahol egységes terv alapján álló hamisítatlan tudományos oktatásban fog részesülni ifjúságunk. Nagy léptekkel haladunk e cél felé, azonban korántsem állíthatjuk azt, hogy mai oktatásunkkal meg lehetünk elégedve, hogy iskoláinkban a munka kielégítő lenne. Sok tárgyilagos, az általános helyzetből adódó nehézséggel kell számolnunk, de nem csekély a szubjektív hiányok száma sem, amelyeket körültekintéssel, munkatöbbletek, vagy tervszerű közös munkával kiküszöbölhetünk, amint azt számtalan esetben gyakorlati példák bizonyítják.

A NEHÉZSÉGEK

Iskoláink állapota, munkája még távolról sem kielégítő, bár a felzárkózás óta eltelt időszak eredményes munkálkodásban telt el. A sok nehézség, fogyatékoság közt már újtjelzők gyanánt emelkednek ki a nevelésben, oktatásban elért eredmények példái. Legszorgalmasabb, legöntudatosabb, legkiválóbb népoktatóink példája utat mutat, s tanítóink, tanáraink többsége ma már világosan látja a helyzetből adódó munkafeladatokat, s tervszerűen küzd a feladatok megvalósításán, az adódó nehézségek leküzdésén.

Az első nehézség amellyel népoktatásunk küzd, az iskolaépületek kérdése. Természetes, hogy a régi rendszer, amely szívesebben vette,

ha nem jártak iskolába, a közép, meg a felső iskolákat pedig egyenesen elzárta a nép gyermekei elől, nem gondoskodott elegendő iskolaépületeiről. Ehhez hozzá kell vennünk még azt, hogy a háború alatt iskolaépületeink egy része megsérült. A tanulók száma, ellenben hatalmasan felszaporodott. Ez a megállapítás elsősorban a gimnáziumokra vonatkozik. Sok a tanuló, kevés a tanterem, azután az ipariskolák, különféle tanfolyamok mind az iskolában keresnek helyet, sokszor az iskolában megfelelő terem híján gyűléseket is tartanak. Itt a magyarázata annak, hogy miért vannak iskolaépületeink túlterhelve. Tantermeink túlnyomórésze délelőtt, délután, sőt még az esti órákban is foglalt. Péterrévén például egy 1860-ban épült, levegőtlen, sötét iskolában hat tanteremben az elemi iskola négy, a progimnázium nyolc és az ipariskola két tagozata működik. Egyik csoport a másikat váltja. Ilyen körülmények közt nehéz a rendet, tisztaságot fenntartani, a falakon nem lehet képeket, térképeket hagyni. A butorzat, amely különben sem elegendő legtöbb iskolánkban és meglehetősen rossz állapotban van, fokozott mértékben rongálódik. A tanulóknak nincs meg a lehetőségük, hogy különórára, önképzőkörj előadásra összejöjjenek, nincs hely iskolai műhely berendezésére.

Iskoláink nagyon szűkösen örökölték taneszközöket, fizikai, kémiai, biológiai stb. szertárakat, a legtöbb ujonnan megvált progimnázium és algimnázium pedig egyáltalán nem rendelkezik taneszközökkel, mint pl. Jermenovci, Szkorenovác, Kupuszina. A politehnikai oktatásnak — amelynek célja, hogy a tanuló a műszaki alapismereteket elsajátítsa — így nagy szerepe van nemcsak nevelési szempontból, hanem mert az iskolai műhelyekben pótoljuk a hiányzó taneszközök nagyrésztét is. Egyes helyeken pl. a zrenyanini magyar főgimnáziumban, vagy a novacrnjai progimnáziumban igen szép munka folyik ezen a téren. Progimnáziumaink és algimnáziumaink tanulói ma előadók vezetésével egész fizika, kémia, biológia szertárakat készítenek a legegyszerűbb eszközök felhasználásával, térképeket rajzolnak, albumokat állítanak össze.

Talán a legtöbb panasz miatt hangzik el, hogy nincs elegendő tankönyvünk. Igen, a tankönyvhiány nagy nehézséget jelent különösen ma, amikor tudományos oktatásra törekszünk új — sok tanerő előtt ismeretlen — szempontok figyelembevételével, új módszerrel tanuljuk az egyes tantárgyakat, és nemcsak a tankönyvek hiányzanak, hanem sokszor helyes, tudományos beállítású segédkönyvek is. Ez a kérdés különben napról napra veszít időszerűségéből. Soha még annyi tudományos és népszerű tudományos könyv nem jelent meg mint ma. A magyar nyelvű tankönyvek kérdése kissé nehezebb dolog, hiszen itt számolnunk kell a megfelelő tankönyvről szakemberek hiányával, illetőleg kis számával. Eddig már szépszámu magyar tankönyv jelent meg, s még több van előkészületben, sajtó alatt, azonban semmiképp sem várhatjuk, hogy ezt a kérdést rövidesen százszázalékosan megoldhatjuk. Eddig a következő magyar nyelvű tankönyvek jelentek meg: ABC 2 kiadásban, Olvasókönyv a 2. osztály számára, Olvasókönyv a 3. osztály számára, Földrajz és Természettudomány a 3. osztály számára, előkészületben van Olvasókönyv és Földrajz kiadása a 4. osztály számára. Előkészületben van a második és harmadikos olvasókönyv második kiadása és a negyedikes olvasókönyv. Ez az elemi iskolákra vonatkozik. A gimnáziumok részére megjelent: Olvasókönyv az 1. és 2. osztály számára, Mechanika, Hőtan, Elektromosság, Földrajz a 2. osztálynak, valamint az Ókor, Középkor, Újkor és Legújabbkor történelme. Előkészületben vannak: Olvasókönyv

a 3. és 4. osztályoké, Földrajz az 1. és 3—4. valamint a 8. osztály számára, Asztronómia, Az evolúciós teória, Lélektan, Kémia, Állattan, Antropológia, valamint az Ókor második kiadása.

ISKOLALÁTOGATÁS

Az iskolalátogatás kérdése is egyik gondja iskoláinknak. A magyar iskolákban általában 2%-al gyengébb az iskolalátogatás arányszáma mint pl. a szerb, vagy horvát tagozatokon. Leggyengébb a látogatás a tordai és a pacsini progimnáziumban, ahol az iskolaköteles tanulóknak mindössze 76%-a jár iskolába. A gyenge látogatásnak is megvannak a tárgyilagoss okai, pl. munkaerőhiány, ruházkodási nehézség egyes helyeken, azonban itt rá kell mutatnunk egyes szülők helytelen álláspontjára is az iskolával szemben. Arról van szó, hogy még az iskolától azt várja a szülő, hogy az gyermekének tudást adjon, nevelje, addig más oldalon az iskola, tanerő munkáját nem segíti, sőt gyermeke okmémentli otthon-tartásával gátolja. Ahelyett, hogy segítene a tanerőnek a helyzetadta nehézségek leküzdésében mint pl. az épület rendbehozása, tisztántartása, taneszközök, könyvek beszerzése, munkafegyelem fenntartása; sokszor talán tudatlanul is ellenséges megjegyzéseket tesz gyermeke előtt az iskolára, a tanerőre, olyan hibák miatt, amelyekről az esetleg nem is tehet. És mindezek után csodálkozik azon, hogy gyermeke kedv nélkül tanul, nem szívesen megy az iskolába, hogy nem becsülli az iskolát, nevelőit, hogy fegyelmezetlen.

Különösen egyes gimnáziumok tantestületeiben tartja még magát az a káros jelenség, hogy nem értékelik eléggé a gimnázium általános nevelőjellegét. Nem harcolnak a kötelező iskolalátogatás 100%-os megvalósításáért, a rosszmagaviseletű és gyengébben tanuló növendékeiktől a régi »úri« iskola szellemében igyekeznek — mint ballasztól — megszabadulni, ahelyett, hogy nevelésükre több gondot fordítanának. — Semmiképpen sem hallgathatjuk el azonban az iskolalátogatásban elért szép eredményeket különösen a folyó tanévben, amikor legtöbb helyen az iskolaköteles tanulók 99—100%-a jár az iskolákba, mint pl. Kupuszinán, Jermenovcin, Feketicsen stb.

AZ OKTATÓ KÁDEREK

Az iskola munkája általában olyan, amilyen a benne működő tanerő. Ahol az előadók tervvel, odaadással, szeretettel dolgoznak, ott az eredmény is jó. Azonban a legnagyobb igyekezettel, jóakarattal sem adhatja a tanerő azt, amivel ő maga nem rendelkezik. A tanuló tudása legfeljebb a tanerő tudásának színvonaláig emelkedhet. Mivel pedig tanerőink jó része képesítésének nem megfelelő, magasabb képesítést kívánó munkát végez, ez a tény feltétlenül kihat a végzett munka minőségére. Nézzük csak hogyan állunk a tanerő káderek kérdésével.

ELEMI ISKOLÁK

635 elemi iskolai tagozatunk van 30.706 tanulóval. A 635 tagozaton 519 tanító működik, ezek közül 315-nek rendes képesítése, diplomája van, míg 204 az úgynevezett segédtanítók száma. A diplomás tanítók egyrésze fiatal, a megszállás, háború miatt rendetlenül végazte iskoláit. Kevés tapasztalattal rendelkeznek és fiatalos lendületük, dolgozniakarássuk az, ami értékes munkaerővé teszi őket. Kevés közepes életkorú, régi Jugoszláviában diplomált tanítónk van. A régi Jugoszláviában a

beogradí tanítóképző magyar tagozatán mindössze tizenhárman szereztek oklevelet és csekély azoknak a magyar tanítóknak száma is, akik szembe tanítóképzőkben nyertek képesítést. Ezek legnagyobb fogyatékosága, hogy gyengén beszélik anyanyelvüket, különösen a magyar szakkielvezéseket nem tudják, bár másrésről ők a magyar tanítóság legmunkaképesebb része. Azok a tanítóink, akik még 1918 előtt szereztek diplomájukat, 30 éves és még több tanítói szolgálattal hátuk megett, szép munkát végeznek. Sokan közülük egészen fiatalos lendülettel dolgoznak még ma is. Az idő azonban eljár, s nálunk a legnagyobb baj, hogy a legidősebb tanítórétegnek nincs utánpótlása. A legidősebb, kb. 30 éven felüli szolgálattal rendelkező tanítók és a fiatal, mondhatnám most dolgozni kezdő tanítók között nagy hézag van, amelyet csak hely-lyel közel töltenek be a régi Jugoszláviában diplomált tanerők.

A fiatal tanítók egyrésze a megszállás éveiben szerezte oklevelét. A felszabadulás óta nem teljes adatok szerint 160 magyar tanító tette le a képesítővizsgát, ez a szám okleveles tanítóink kb. 35%-át teszi. Ők ma a legnagyobb ígéret, tőlük várhatunk legtöbbet.

Elemi iskoláinkban és progimnáziumainkban 204 képesítés nélküli tanító dolgozik. Nagy igyekezettel, lendülettel dolgoznak, sokszor tanynán, néha két tagozattal is, sőt Szabadka külterületén két segédtanítónak három tagozata van. Emellett tanulnak. Kétszeresen kell készülniök minden órára, minden tanítási egységre, ezenfelül tanulnak, készülniök, hogy a tanítói oklevelet is minél előbb megszerezzék. Minden dicséretet megérdemelnek ezek a tanerőink. Derekas munkát végeznek az iskolákban és legtöbbször az iskolán kívüli is. Környezetükbe életet, lendületet visznek, mozgató erővé válnak.

Meglehetősen nagy probléma, hogy milyen módon pótoljuk képesítés nélküli tanerőink hiányos tudását, hogyan biztosítsuk nekik az oklevél minél előbbi megszerzését. Legtöbben négy középiskolát végeztek, majd 3 hónapos tanfolyam után kerültek az elemi iskolába dolgozni. Egy részük még a megszállás alatt végezte ezt a tanfolyamot Bánátaban, mások a felszabadulás után 1945-ben Zentán, Szabadkán és Zrenyaninban. Azóta még két tanfolyamon vettek részt 1946 és 47 nyarán Szabadkán és Zrenyaninban, most pedig az oklevél megszerzésének kérdése elé kerültek, amelynek megszerzése az ő helyzetükben bizony nem lebecsülendő feladat.

Elemi iskoláinkban ma egy tagozatra átlag 48 tanuló jut, míg egy tanítóra 59. Így első pillantásra talán nem is látszik ez a szám túlnagynak. Azonban tudnunk kell azt, hogy a tanulók száma nem egyenletesen oszlik meg az egyes tagozatokon. Iskolahálózatunk állandóan bővüljön olyanformán, hogy minden iskolaköteles gyermeknek lehetővé tegyük a tanulást. Csak ebben a tanévben 81 új magyar tagozat nyílt meg, ezeknek egy része állami birtokokon, hol egészen kis számú tanulót öltenek fel, leginkább 20—30-at. Vannak kísérletszámú tanyai tagozataink is.

De a tanítókat se lehet egyenletesen szétosztani. Nagyon sokszor figyelembe kell venni a progimnázium, vagy algimnázium szükségleteit, ahol az elemi iskolai tanítók kiegészítő órákat tartanak. Természetes, hogy ezekre a tanítókra lehetőleg kisebblétszámú osztály marad. Így áll előttünk azután a helyzet, hogy tanítóink egy része két tagozaton dolgozik, délelőtt délután. Akinek nincs két tagozata, sokszor kiegészít az algimnáziumban, vagy progimnáziumban.

Tanítóinkra hárul az írástudási mozgalom munkájából a legnagyobb rész, ezenkívül az iskolán kívüli kulturális munkák különböző formái, a kul-

túrkörökben, szakszervezetben, valamint a szövctkezetekben. — Mind-ebből láthatjuk, hogy elemi iskolai tanítóinknak nagy munkafeladataik vannak és dicséretükre legyen mondva, ók nagyrészt meg is felelnek a feladatoknak.

PROGIMNÁZIUMOK

Legifjabb iskoláink a háromosztályos progimnáziumok. 22 progimnáziumunkban 3.089 iskolaköteles tanul 63 tagozaton, az előadók száma 82. Ezek szinte kivétel nélkül okleveles tanítók. A progimnázium átmeneti iskolatípus, amely valószínűleg még ebben az évben megszűnik. Feladata az volt, hogy áthidalja az úrt, amely az elemi iskola felső osztályai, a polgári iskola, valamint az »úri« iskola a gimnázium között fennállott. Biztosítania kellett az egységes oktatási eljárást a demokratikus iskolában, amelynek alapján azután megvalósíthatjuk majd az egységes iskolatípust, a mindenkire nézve egyforma nevelőértékkel bíró kötelező, általános héteves iskolát.

A progimnázium átmeneti jellegéből adódnak legnagyobbészt általános, átmeneti jellegű fogyatékoságai is. Ilyen fogyatékoságok:

Szinte minden anyagi támogatás nélkül indultak meg. Leginkább az elemi iskola épületében vannak elhelyezve, annak bútorzatát, felszerelését használják, sokszor az elemi iskola költségvetéséből élnek. Természetes, hogy mint új iskolák, legtöbb esetben hiányosan vannak felszerelve. Ezt a nehézséget elég nagy feladat eltlüntetni, nem mintha a költségvetésben nem lehetne helyet biztosítani a felszerelésre, hanem egyszerűen az anyaghiány miatt. Kevés a bútor, a taneszköz, s ez értelhető is, ha figyelembe vesszük, hogy a szerb népköztársaság területén az iskolaépületeknek több mint fele elpusztult, vagy megsérült, a megsérülés pedig szinte mindig a felszerelés megsemmisülését jelenti. Mivel progimnáziumaink iskolaköteles tanulói 11 éven felüliek, akik a házi, mezői munkáknál már komoly segítséget jelentenek, meglehetősen nehézséget jelentett az iskolafátogatás biztosítása. A tanerők és a tömegszervezetek munkája nyomán, az iskolakötelesek 92%-a jár rendszeren a magyar tagozatokon.

A progimnáziumban gimnáziumi rendszerű oktatás folyik, a gimnázium részére előírt tanterv szerint, szakelőadókkal. Egy-egy előadó 3—4 tantárgyat tanít. Ezek leginkább fiatal tanítók, akik most tanulják szaktárgyaikat, legtöbbjük a Pedagógiai Főiskola rendkívüli hallgatója. Tanulmányi szabadságot kapnak a vizsgák idejére; az állam biztosítja munkában levő tanítóinak is a magasabb képesítés lehetőségét. A Főiskola tananyagát, amelyet a rendes hallgatók 2 évig tanulnak, a rendkívüli hallgatók a terv szerint 3 év alatt végzik el.

GIMNÁZIUMOK

A 3 fő és 20 algimnáziumban 175 tagozaton 7.724 tanuló van, 6.689 az alsó, 1.035 a felső osztályokban. A magyar gimnáziumi tanerők száma 146. — Gimnáziumaink sem dicsekedhetnek, hogy sokkal jobb a helyzetük, mint a progimnáziumokban. Épületeik egyes helyeken megfelelőbbek, mint pl. Novi Szádon, Zrenyaninban, Bacsén, Zentán és Szabadkán a főgimnázium, azonban ezek is rendszerint túlzusfoltak, hiányos, vagy pedig rongált feltárral. A hiányos bútorzat átmeneti nehézségeket is okozott, mint pl. Temerinben, ahol megesezt, hogy néhány tanulónak végig kellett állnia a tanítást, azonban ezt a nehézséget helyesebb szervezéssel megoldották.

Kik a gimnáziumok előadói? Képesített tanárunk kevés van. Tanári oklevéllel rendelkező előadónk csak itt-ott akad, kisszámú azok száma is, akik 1945—46-ban elvégezték az egyéves tanári tanfolyamot. Legtöbb előadó a gimnáziumokban tanító, ezek a progimnáziumi előadókkal együtt igyekeznek szakképzettségüket tökéletesíteni a Pedagógiai Főiskolán és a szakösszejöveteleken. Vannak ezenkívül egyetemi végzettségű előadónk, akik bár nem tanárnak készülttek, ma szép eredménnyel tartanak. A gimnáziumi előadók átlag 28—30 órával dolgoznak hetenként, ezenkívül a különféle tanfolyamokon tartanak órákat.

Késésgkívül az előadók munkáját is dícséri pl. a zentai főgimnázium szép eredménye, melynek nyolcadik osztályában ma egyetlen gyenge osztályzat sincs, a zrenjanini főgimnázium, ahol 3 felső osztályban minden tanuló megszerezte a testnevelési jelvényt.

Az eddigiekből láthatjuk, milyen nehéz káderkérdéssel küzdenek iskoláink. Nem is beszélve segédtanítóink tanítói képesítéséről, tanítóink tanárokká képesítéséről, itt van a hiányzó tanerők kérdése, 116 tanító kellene sürgősen az elemi iskolákba, kb. 50—60 magyar tanerőre lenne szükség a progimnáziumokban és gimnáziumokban. Igen ám! de az egy tanítóra jutó tanulók számát csökkenteni kell, úgyszintén a gimnáziumokban az egy tanerőre jutó órák számát, amellett itt még a tanulók és iskolák szaporodásával is számolnunk kell!

Szabadkán és Novi Szádon működik magyar tanítóképző, 14 tagozaton 520 magyar tanítóképzős tanul. Közülük 86 a negyedikes, akik az idén mennek képesítővizsgára. Ifjúságunk szép számban választotta a tanítói pályát élethivatásul. De ez még mind nem elég! Hiszen az internátusokba is nevelőket kell adnunk, a különböző szakiskolák is állandóan kérik a tanítókat! A Pedagógiai Főiskolának 36 magyar hallgatója van, ezek közül 14 az idén megy képesítő vizsgára. Tehát itt még nehezebb a helyzet, mint a tanítóknál.

AZ OKTATÁS

Ez az általános helyzetkép. De nem árt, ha foglalkozunk egy kicsit az iskoláinkban folyó munkával, ha az oktatás kérdését — ezzel együtt tanerőink munkáját is — minőségi szempontból vizsgáljuk.

A magyar iskolákban az általános tanulmányi eredmény valamivel gyengébb, mint pl. Vajdaság szerb, vagy horvát nyelvű iskoláiban. Ez a tény bizonyos mértékig megmagyarázható, ha figyelembe vesszük, hogy a magyar tanerők szakképzettség terén elmaradnak szerb kártársaik mögött, amint azt a fenti leírásból is láthatjuk. A magyarázat azonban semmiképpen sem lehet annak arra, hogy belenyugodjunk ebbe a helyzetbe. Sőt! Erős harcra van szükségünk, hogy a tanítást minőségileg feljavítsuk! Harcolnunk kell a tudományos oktatás megvalósításáért, a határozott ideológiai állásfoglalásért iskoláinkban. Tanerőinkre nagyon sok esetben jellemző a határozatlanság, ingadoznak a hagyományos felfogás, az előítéletek és a tudományos igazság között. Elkődösztik a valóságot, a tudományos tényeket, nem ellenkező meggyőződésből, hanem kényelmes határozatlanságból, mert »senkit sem akarnak megsérteni«, szépek akarnak maradni mindenfelé. Legkirívóbb példa ennek az állításnak igazolására az, amikor a fiatal, 27 éves progimnáziumi előadó elmeséli tanulóinak, hogy a vallás magyarázata szerint az embert isten teremtette, míg a tudomány magyarázata szerint az ember a »majomtól származik«; ha akarjátok azt hiszitek, ha akarjátok ezt! Hasonló eset az egyik főgimnáziumban is megtörtént. Jellemző példa nemcsak az illető tanerő ingadozó álláspontjára, hanem igen

sok tanerőnk határozatlanságára is. Kénytelenek a tudományos magyarázatot megadni az osztályban, de nem meggyőződésből teszik, nem azért, mert tanulás, kutatás útján rájöttek, hogy ennek tényleg így kell lennie, hanem azért, mert ezt így kívánják a fölöttesek, tehát így kell csinálni. A legkényelmesebb pedig, ha nem töröm a fejem, hanem egyszerűen leadom az anyagot, alaposabb magyarázat nélkül. De hogy patriarhális nevelésben, részestül lelküismeretét is megnyugtassa, hozzát teszi, hogy az nem biztos hogy így van, tehát nem kell okvetlenül elhinni. S mivel tudományos magyarázatot nem is igyekszük adni, a dolog abban marad, s tanulók kétségben maradnak afeől, hogy most már mit is higjenek.

Vagy egy másik példa a világnézeti elködösítésre. Szintén fiatal, 22 éves gimnáziumi előadónó egy forradalmi költő versét, amelyben az a nép harcos fiainak küzdelmeiről, szenvedéseiről beszél, olyan formában adja elő, hogy a harcos proletár versből érzélgős, siránkozó jajongás lesz, s mivel tehetségesen adja elő a verset, könnyet csal a gyermekek szemébe. A multba révedő busongás lett a vers hatása, akkor, amikor a kéznek ököbe kellett volna szorulnia, a fölemelt fejnek, a csillogó szemeknek kemény elszántságot, jövőbenézést kellett volna kifejeznie. Tipikus elködösítés, megint csak a kényelmes határozatlanság állásfoglalása, a világos határozott tények ellen.

Tanerőinknek ezek a gyengéi az oka főként annak, hogy a magyar tanulók tudása bizonytalan. A dolgok helytelen beállítás, a határozatlan állásfoglalás következményeként a tanulók is határozatlanok, bizonytalanok lesznek. Érdekes, hogy azok a tanerők, akik így dolgoznak, nem látják be, hogy mekkora kárt okoznak a fejlődő ifjúág jellemében, mennyire bizonytalaná teszik határozott egyéniség kialakulását, mennyire kétes értékűvé teszik tanulóink tudását!

Iskolánk helyzetével összefüggő két hibára szeretnék még rámutatni. A magyar tagozatok leginkább közös igazgatóság alatt vannak a szerb tagozatokkal, kivéve a noviszádi tanítóképzőt, a zrenyanini, szabadkai főgimnáziumot és a zentai, szabadkai aligimnáziumot, azután több progimnáziumot és elemi iskolát. Talán nem lehet kizárólag a két csoporthoz kötni a két jelenséget, amit el akarok mondani, de mindenesetre a leghatározottabban így jelentkeznek.

Az első jelenség, hogy tanerőnk nem éreznek felelősséget iskolájuk munkájáért olyan helyeken, ahol szerb és magyar tagozatok vannak együtt és az igazgató szerb. Valahogy olyan állásfoglalás tapasztalható, hogy az igazgató felel az iskoláért, én a saját óráimért. Nem érzik azt, hogy egy iskola, egy magyar tannyelvű iskola munkájáért nem lehet felelőssé tenni egy igazgatót, aki esetleg nem is tud magyarul, hanem az iskola munkájáért az egész tantestület felel, a magyar tagozat munkájáért a magyar tanerők! Sok tanerőnk nem érzi még eléggé a felelősséget munkájáért, tanítványai sorsáért, iskolájáért, hanem dolgozik gépiesen, hivatalnokmódra elvégzi amit parancsolnak neki.

A tiszta magyar iskolákban jelentkezik legtöbbször a magyar tanulók elkülönítése. Talán nem lehet ezt a jelenséget sovánizmusnak bélyegezni, de mindenesetre nem egészséges jelenség, amikor pl. a zrenyanini magyar főgimnázium tanulói önmagukba zárkózva élnek, dolgoznak, a városi ifjúág munkájában nem vesznek részt a szerb ifjakkal közösen, az ifjúág előadásait nem látogatják. Ez a helyzet nemcsak a zrenyanini magyar gimnáziumban tapasztalható, azonban itt tűnik legélesebben szembe, mivel az iskola teljesen különálló. Világos, hogy ilyen állapot egy iskola ifjúágánál ma, amikor a testvéri jogszo-

láv népközösség kialakításán dolgozunk, egészségtelen. S azt hiszem nem tévedek, amikor azt mondom, hogy a tanulók viselkedése elsősorban a tanári kar állásfoglalásán, példaadásán múlik.

Határozott, bátor kiállás, nézetek tisztázása a vélemények harcában az, ami nagyon nagy fogyatékoságot jelent magyar tanerőinknél. Márpedig minél előbb el kell érniük a megfelelő határozottságot, önállóságot! A magyar iskolák a közeljövőben magyar igazgatókat kapnak. Akkor azután a gyakorlatban kell megmutatnunk mennyi önállósággal, felelősségérzettel rendelkezünk. Elvállik, hogy az a nagy szorgalom, odaadás, a nevelői munka szeretete, amely tanerőinknél tapasztalható, párosul-e megfelelő bátorsággal, hogy a meglevő hibákat, hiányosságokat eltüntessük, hogy iskoláink a szabad jugoszláv népközösség részére szabad, határozott világnézetű magyar polgárokat neveljenek.